

بررسی اثرات ورزش حرفه‌ای در تقویت هویت ملی و قدرت نرم ایران

نیما حسن‌زاده^۱

رضا قاسمی^۲

[10,22034/ssvs.2025,3039,3094](https://doi.org/10.22034/ssvs.2025.3039,3094)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۱/۱۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۲۰

چکیده

هدف: ورزش حرفه‌ای در دنیای معاصر فراتر از یک فعالیت جسمانی، به‌عنوان ابزاری برای تقویت هویت ملی و افزایش قدرت نرم کشورها شناخته می‌شود. این پژوهش با هدف بررسی تأثیر موفقیت‌های ورزشی ایران بر احساس غرور ملی، اتحاد اجتماعی و دیپلماسی فرهنگی انجام شده است. روش: روش پژوهش کیفی و مبتنی بر پدیدارشناسی توصیفی است. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۲۲ نفر از خبرگان حوزه ورزش، فرهنگ و سیاست گردآوری و با روش کلاسی و نرم‌افزار مکس کیودا تحلیل شد. مشارکت‌کنندگان با نمونه‌گیری هدفمند و گلوله‌برفی انتخاب شدند. روایی و پایایی با معیارهای اعتبار، انتقال‌پذیری، قابلیت اعتماد و تأییدپذیری سنجیده شد. بازبینی مشارکت‌کنندگان، تحلیل موازی پژوهشگران و توافق ۸۶٪ بین کدگذاران اعتبار یافته‌ها را تضمین کرد. یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد که ورزش نقش مهمی در تقویت هویت ملی و افزایش قدرت نرم ایران دارد. این نقش در قالب هشت محور اصلی شامل: ورزش به‌عنوان ابزار اتحاد ملی، نماد فرهنگی و تاریخی، سفیر فرهنگی در جهان، میزبانی رویدادهای بین‌المللی، چالش‌های ساختاری و مدیریتی؛ فرصت‌های توسعه ورزش حرفه‌ای، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و ترویج روحیه جوانمردی و اخلاق ورزشی تبیین شده است. نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش تأکید دارد که ورزش نه تنها عاملی برای انسجام اجتماعی و تقویت غرور ملی است، بلکه در سطح بین‌المللی نیز به‌عنوان ابزاری برای دیپلماسی فرهنگی و بهبود جایگاه ایران عمل می‌کند. از گذشته تاکنون، ورزش در بستر فرهنگی و اجتماعی ایران حضوری پررنگ داشته و می‌تواند به‌عنوان راهکاری مؤثر در توسعه قدرت نرم کشور مورد استفاده قرار گیرد.

کلمات کلیدی: دیپلماسی فرهنگی، انسجام اجتماعی، سیاست‌گذاری ورزشی، تصویر بین‌المللی ایران، سرمایه نمادین

Email: ghasemi.amoli@gmail.com

^۱- دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه محقق اردبیلی

^۲- دکتری مدیریت ورزشی وزارت ورزش و جوانان

مقدمه

در جهان امروز، ورزش حرفه‌ای دیگر صرفاً به عنوان فعالیتی جسمانی یا نمایشی برای سرگرمی محسوب نمی‌شود، بلکه به ابزاری راهبردی در سیاست فرهنگی، دیپلماسی عمومی و روابط بین‌الملل تبدیل شده است. ورزش حرفه‌ای، به‌ویژه در سطوح قهرمانی، با بهره‌گیری از ظرفیت‌های رسانه‌ای، نمادین و اجتماعی، می‌تواند در تقویت هویت ملی و افزایش قدرت نرم کشورها نقش‌آفرین باشد (نای، ۱۴۰۱؛ گریگز و برانگان، ۲۰۲۳). مفهوم قدرت نرم، که نخستین بار توسط جوزف نای مطرح شد، به توانایی کشورها در تأثیرگذاری بر دیگران از طریق جذابیت‌های فرهنگی، ارزشی و هویتی اشاره دارد؛ نه از طریق اجبار یا تهدید (نای، ۲۰۲۲). از آن‌سو، هویت ملی مفهومی اجتماعی، پویا و بازتولیدشدنی است که در بستری چون موفقیت‌های ورزشی بیش از پیش معنا می‌یابد. ورزش به دلیل محبوبیت جهانی، کارکردهای بین‌فرهنگی، و ظرفیت‌های بازنمایی فرهنگی، به یکی از مؤثرترین ابزارهای تولید قدرت نرم در دنیای معاصر بدل شده است (گریگز و هولیهان، ۲۰۲۲).

موفقیت‌های ورزشکاران ملی در سطح جهانی، علاوه بر ایجاد غرور و انسجام اجتماعی، موجب برجسته‌سازی ارزش‌ها، نمادها و روایت‌های فرهنگی کشور در عرصه بین‌المللی می‌گردد (جولیانوتی، ۲۰۲۱). در سه سال اخیر، نمونه‌هایی چون قهرمانی‌های حسن یزدانی، درخشش زهرا نعمتی در پارالمپیک، و حضور تأثیرگذار تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۲۲ قطر، نمونه‌هایی بارز از بازنمایی قدرت نرم ایران در صحنه جهانی هستند (امارا، ۲۰۲۳؛ جو، ۲۰۲۲). این دستاوردها نه تنها به تقویت عزت ملی و همبستگی اجتماعی کمک کرده‌اند، بلکه بستر مناسبی برای دیپلماسی عمومی و سیاست‌گذاری فرهنگی جمهوری اسلامی ایران فراهم ساخته‌اند (حسینیان، ۱۴۰۱؛ کیانی و پارسا، ۱۴۰۲).

در سطح بین‌المللی نیز پژوهش‌هایی چون کار گریگز و برانگان (۲۰۲۳) با بررسی کشورهای میزبان رویدادهای ورزشی مانند آلمان و قطر، یا تحقیق جو (۲۰۲۲) درباره کره جنوبی و چین، گویای این واقعیت‌اند که ورزش حرفه‌ای می‌تواند نقش کلیدی در ارتقای جایگاه جهانی کشورها و تقویت برند ملی آن‌ها ایفا کند. از منظر داخلی، مطالعات متعددی بر ظرفیت‌های ورزش حرفه‌ای ایران در حوزه هویت‌سازی و دیپلماسی عمومی تأکید کرده‌اند. حسینی و محمودی (۱۴۰۰) ورزش را بخشی از دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی دانسته‌اند که از طریق آن می‌توان چهره‌ای مثبت از ایران در جهان اسلام ترسیم کرد. محبی و رهنما (۱۴۰۱) با رویکردی راهبردی به ضعف هماهنگی نهادی در سیاست‌گذاری دیپلماسی ورزشی پرداخته و بر لزوم تعامل فدراسیون‌ها، دستگاه دیپلماسی و رسانه‌ها تأکید کرده‌اند.

بررسی اثرات ورزش حرفه‌ای در تقویت هویت ملی و قدرت نرم ایران

از منظر هویت ملی و انسجام اجتماعی، پژوهش حسینیان (۱۴۰۱) نشان می‌دهد که بازنمایی رسانه‌ای موفقیت‌های ورزشی، نقش مؤثری در تقویت تصویر ملی و سرمایه اجتماعی دارد. همچنین، مطالعه جامعه‌شناختی امیری و موسوی (۱۴۰۰) حاکی از آن است که ورزش حرفه‌ای، به ویژه در قالب تیم‌های ملی، احساس تعلق ملی، وحدت اقوام، و کاهش فاصله‌های اجتماعی را تقویت می‌کند. این دستاوردها در زمینه همزیستی فرهنگی و انسجام درونی کشور نیز اهمیت راهبردی دارند. با وجود این ظرفیت‌ها، شواهد حاکی از آن است که ورزش حرفه‌ای ایران هنوز به صورت نظام‌مند و هدفمند در خدمت اهداف کلان سیاست خارجی و فرهنگی کشور قرار نگرفته است. نبود دیپلماسی ورزشی مؤثر، ضعف برنامه‌ریزی برای مدیریت تصویر بین‌المللی ورزشکاران، و نبود تعامل سازمان‌یافته میان نهادهای ورزشی، رسانه‌ای و سیاسی از جمله چالش‌های اصلی در مسیر بهره‌برداری از این ابزار راهبردی محسوب می‌شوند (محبی و رهنما، ۱۴۰۱؛ رحیم، ۲۰۲۳).

مرور پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که بیشتر مطالعات داخلی، یا بر هویت ملی تمرکز داشته‌اند (حسینیان، ۱۴۰۱؛ امیری و موسوی، ۱۴۰۰)، یا صرفاً به دیپلماسی ورزشی و قدرت نرم پرداخته‌اند (حسینی و محمودی، ۱۴۰۰؛ محبی و رهنما، ۱۴۰۱)، درحالی‌که پژوهشی جامع که به صورت هم‌زمان و تلفیقی به رابطه میان ورزش حرفه‌ای، هویت ملی و قدرت نرم در ایران بپردازد، وجود ندارد. از این رو، این پرسش مطرح می‌شود که ورزش حرفه‌ای ایران چگونه می‌تواند به گونه‌ای راهبردی در تقویت هویت ملی و ارتقای قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در سطوح داخلی و بین‌المللی مؤثر واقع شود؟ در همین راستا، هدف از پژوهش حاضر، تحلیل و تبیین نقش ورزش حرفه‌ای در بازتولید و تقویت هویت ملی و اعمال قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با نگاهی راهبردی است، به گونه‌ای که بتوان از طریق آن، چارچوبی نظری و کاربردی برای بهره‌برداری مؤثرتر از ظرفیت‌های ورزش حرفه‌ای در خدمت سیاست‌های کلان فرهنگی، اجتماعی و بین‌المللی کشور ارائه کرد.

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی بوده و با استفاده از رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی توصیفی انجام شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، از روش کلایزی (۱۹۷۸) استفاده گردید. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود و برای دسته‌بندی و تحلیل اطلاعات نیز از نرم‌افزار MAXQDA نسخه ۲۰ بهره گرفته شد. جامعه آماری پژوهش شامل چهار گروه اصلی بود: اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های کشور در گروه مدیریت ورزشی، مدیران ستادی وزارت ورزش و جوانان، مسئولان فرهنگی فدراسیون‌های ورزشی و قهرمانان ورزش حرفه‌ای در سطح بین‌المللی. در نهایت، ۲۲ نفر از میان این گروه‌ها به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری به صورت

هدفمند و گلوبال بود و تا زمانی ادامه یافت که از مصاحبه‌ها مفاهیم جدید و غیر تکراری استخراج می‌شد. معیارهای انتخاب مشارکت‌کنندگان برای هر گروه به شرح زیر است: اعضای هیئت علمی رشته مدیریت ورزشی از دانشگاه‌هایی انتخاب شدند که دارای پیشینه پژوهشی قوی، تألیفات معتبر در حوزه ورزش حرفه‌ای، قدرت نرم و هویت ملی بوده‌اند. انتخاب این اساتید بر اساس سابقه علمی، فعالیت پژوهشی و مشارکت در پروژه‌های سیاست‌گذاری ورزش کشور صورت گرفت. مدیران ستادی وزارت ورزش و جوانان با حداقل ۱۰ سال سابقه اجرایی در سطح کلان مدیریتی، به‌ویژه در حوزه‌های سیاست‌گذاری فرهنگی، دیپلماسی ورزشی و برنامه‌ریزی راهبردی انتخاب شدند. مسئولان فرهنگی فدراسیون‌های ورزشی با سابقه فعالیت در برنامه‌ریزی فرهنگی و رسانه‌ای در سطوح ملی و بین‌المللی، به‌ویژه آن‌هایی که در فرآیند آماده‌سازی تیم‌های ملی و اعزام به رویدادهای بین‌المللی نقش داشتند، وارد مطالعه شدند. ورزشکاران حرفه‌ای شامل افرادی بودند که دارای سابقه قهرمانی در مسابقات جهانی یا المپیک بوده و تجربه عینی از تعاملات بین‌المللی، رسانه‌ای و فرهنگی ورزش ایران داشتند. معیار ورود به مطالعه شامل تجربه زیسته و کاری مرتبط با موضوع، تمایل به مشارکت، و توانایی در بازگو کردن تجربیات بود. در مقابل، عدم تمایل به ادامه همکاری یا اطلاعات ناکافی و ناقص در فرآیند مصاحبه به‌عنوان معیار خروج از پژوهش در نظر گرفته شد. برای بررسی روایی و پایایی، از چهار معیار اصلی در پژوهش کیفی استفاده شد: اعتبار، انتقال‌پذیری، قابلیت اعتماد و تأییدپذیری. برای اعتبار، متن مصاحبه‌ها و روش کدگذاری برای چند نفر از مشارکت‌کنندگان و همچنین چند استاد رشته مدیریت ورزشی ارسال شد و بازخوردهای آنان در تحلیل نهایی لحاظ گردید. برای انتقال‌پذیری، تمامی مراحل پژوهش، مشخصات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان و فرآیند نمونه‌گیری به تفصیل گزارش شده است. برای قابلیت اعتماد، از روش توافق درون‌موضوعی دو کدگذار استفاده شد. دو کدگذار متخصص و آشنا با روش تحلیل داده‌های کیفی، مصاحبه‌ها را به‌صورت مستقل کدگذاری کردند. میزان توافق بین آن‌ها ۸۲٪ به دست آمد که بالاتر از سطح قابل قبول ۶۰٪ بوده و پایایی پژوهش را تأیید می‌کند. برای تأییدپذیری، چند نفر از اساتید مدیریت ورزشی و کارشناسان مستقل که در فرآیند اجرای پژوهش دخیل نبودند، تمامی مراحل را بازبینی کرده و نظرات آن‌ها در تحلیل نهایی اعمال شد.

جدول ۱ - اطلاعات جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

خبرگان	سمت	جنسیت و تفکیک نفرات
گروه ۱	اعضای هیئت علمی دانشگاه در گروه مدیریت ورزشی	۵ نفر آقا / ۲ نفر خانم
گروه ۲	مدیران ستادی وزارت ورزش و جوانان	۳ نفر آقا / -

بررسی اثرات ورزش حرفه‌ای در تقویت هویت ملی و قدرت نرم ایران

گروه ۳	مسئولین فرهنگی فدراسیون‌های ورزشی	۶ نفر آقا	-
گروه ۴	قهرمانان ورزش حرفه‌ای	۲ نفر آقا	۳ نفر خانم

یافته‌ها

با تجزیه و تحلیل یافته‌های حاصل از اطلاعات مشارکت کنندگان در پژوهش؛ اثرات ورزش حرفه‌ای در تقویت هویت ملی و قدرت نرم ایران شامل: ۸۴ مضمون فرعی در قالب ۸ مضمون اصلی ورزش به‌عنوان ابزار تقویت اتحاد ملی، ورزش به‌عنوان نماد فرهنگی و تاریخی، ورزش به‌عنوان سفیر فرهنگی در جهان، میزبانی رویدادهای بین‌المللی به‌عنوان ابزار قدرت نرم، چالش‌های ساختاری و مدیریتی در ورزش ایران، فرصت‌های بالقوه برای توسعه ورزش حرفه‌ای، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و ورزشکاران و ترویج روحیه جوانمردی و اخلاق ورزشی می‌باشد. در جدول ۲، مضامین اصلی و فرعی پژوهش نشان داده شده است.

جدول ۲ - بررسی اثرات ورزش حرفه‌ای در تقویت هویت ملی و قدرت نرم ایران

مضمون اصلی	مضامین فرعی
ورزش به‌عنوان ابزار تقویت اتحاد ملی	غرور ملی از طریق موفقیت‌های ورزشی ایجاد حس اتحاد بین اقوام و گروه‌ها نمادهای فرهنگی و تاریخی در ورزش ورزش و احساس همبستگی در بحران‌ها نمادهای ورزشی به‌عنوان قهرمانان ملی نقش ورزش زنان در اتحاد ملی ورزش و دیپلماسی اجتماعی داخلی ورزشگاه‌ها به‌عنوان فضاهای اجتماعی متحدکننده ورزش‌های سنتی و تاریخی به‌عنوان ریشه‌های فرهنگی پهلوانی و اخلاق ورزشی در تاریخ ایران
ورزش به‌عنوان نماد فرهنگی و تاریخی	ورزش و ادبیات و هنر ایرانی ورزش به‌عنوان میراث جهانی رابطه ورزش با تاریخ جنگ‌ها و قهرمانی‌ها اخلاق و روحیه جوانمردی

تأثیر آیین‌ها و مناسک در ورزش‌های سنتی
ورزش و هویت‌سازی در ادبیات شفاهی
ورزش به‌عنوان زبان مشترک در تعاملات تاریخی ایران
زنان در ورزش‌های سنتی و تاریخی ایران
ورزشکاران به‌عنوان نمایندگان فرهنگ ایران
ورزش به‌عنوان ابزاری برای معرفی تاریخ و هویت ملی
رویدادهای ورزشی و دیپلماسی فرهنگی
موسیقی، لباس و نمادهای ایرانی در ورزش
رسانه‌های ورزشی به‌عنوان ابزار معرفی ایران
افتخارات ورزشی به‌عنوان تقویت‌کننده قدرت نرم
نقش ورزش در تغییر کلیشه‌های بین‌المللی درباره ایران
نقش مسابقات بین‌المللی در انتقال فرهنگ ایرانی
حجاب و هویت فرهنگی در ورزش زنان ایرانی
برندینگ ملی از طریق ورزش
روایت‌های رسانه‌ای مثبت از فرهنگ ورزشی ایران
نقش ورزشکاران ایرانی در برنامه‌های خیریه جهانی
تأثیر ورزش در بازتعریف هویت ایران برای نسل جوان
جهانی
نقش ورزش در نمایش تنوع فرهنگی و قومی ایران
میزبانی رویدادهای بین‌المللی
به‌عنوان ابزار قدرت نرم
نمایش مهمان‌نوازی ایرانی از طریق میزبانی
میزبانی و ارتقای تصویر بین‌المللی ایران
افزایش گردشگری ورزشی از طریق میزبانی
نمایش اتحاد ملی از طریق میزبانی رویدادها
تعاملات دیپلماتیک از طریق میزبانی
استفاده از هنر و فرهنگ در مراسم افتتاحیه و اختتامیه
توسعه زیرساخت‌های ورزشی و شهری از طریق میزبانی
چالش‌ها و فرصت‌های فرهنگی میزبانی
جذب حمایت‌های بین‌المللی از طریق میزبانی

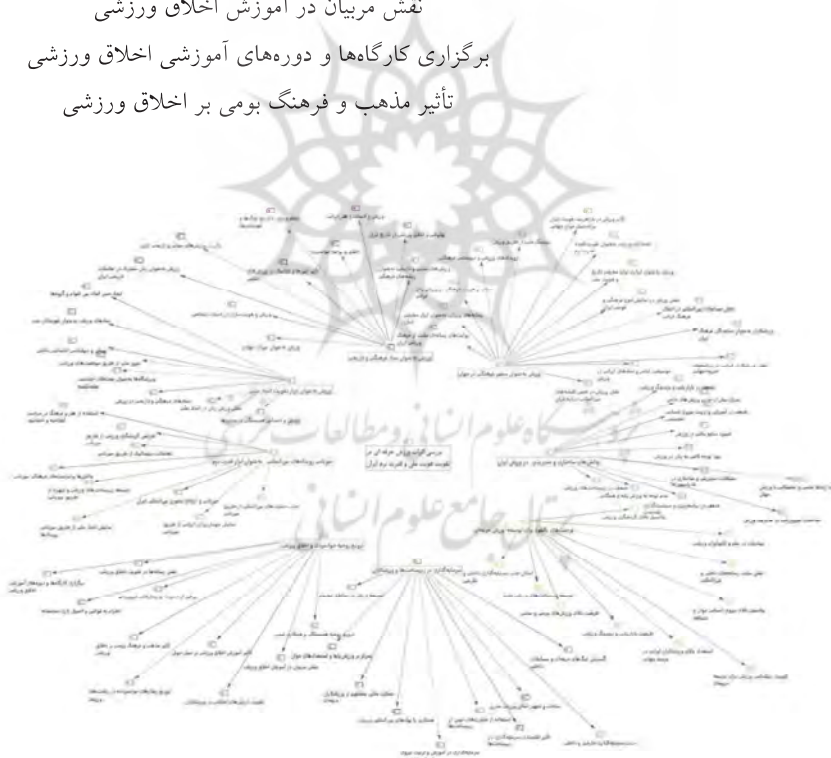
بررسی اثرات ورزش حرفه‌ای در تقویت هویت ملی و قدرت نرم ایران

کمبود منابع مالی در ورزش	چالش‌های ساختاری و مدیریتی
ضعف در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری بلندمدت	در ورزش ایران
مشکلات مدیریتی و ساختاری در فدراسیون‌ها	
ضعف در زیرساخت‌های ورزشی	
تمرکز بیش از حد بر ورزش‌های خاص	
عدم توجه به ورزش پایه و همگانی	
نبود توجه کافی به زنان در ورزش	
ضعف در بازاریابی و برندینگ ورزشی	
مداخلات غیرورزشی در مدیریت ورزش	
ضعف در آموزش و تربیت نیروی انسانی تخصصی	
نبود ارتباط علمی و تحقیقاتی با ورزش جهان	
<hr/>	
پتانسیل بالای نیروی انسانی جوان و مستعد	فرصت‌های بالقوه برای توسعه
ظرفیت بالای ورزش‌های بومی و سنتی	ورزش حرفه‌ای
پیشرفت در علم و تکنولوژی ورزشی	
امکان جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی	
پتانسیل بالای گردشگری ورزشی	
استعداد بالای ورزشکاران ایرانی در عرصه جهانی	
تقویت دیپلماسی ورزشی برای توسعه حرفه‌ای	
ظرفیت بازاریابی و برندینگ ورزشی	
نقش مثبت رسانه‌های داخلی و بین‌المللی	
توسعه زیرساخت‌های ورزشی جدید	
<hr/>	
ساخت و تجهیز اماکن ورزشی مدرن	سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و
تمرکز بر ورزش پایه و استعداد‌های جوان	ورزشکاران
جذب سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی	
توسعه ورزش در مناطق محروم	
سرمایه‌گذاری در آموزش و تربیت نیروی انسانی تخصصی	
حمایت مالی مستقیم از ورزشکاران حرفه‌ای	
گسترش لیگ‌های حرفه‌ای و مسابقات داخلی	
<hr/>	

همکاری با نهادهای بین‌المللی ورزشی
تأثیر اقتصادی سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها
استفاده از فناوری‌های نوین در زیرساخت‌ها

ترویج روحیه جوانمردی و اخلاق
ورزشی

احترام به قوانین و اصول بازی منصفانه
تقویت ارزش‌های اخلاقی در ورزشکاران
پرهیز از خشونت و رفتارهای غیرورزشی
ترویج روحیه همبستگی و همکاری تیمی
تأثیر آموزش اخلاق ورزشی بر نسل جوان
ترویج رفتارهای جوانمردانه در رقابت‌های ورزشی
نقش رسانه‌ها در تقویت اخلاق ورزشی
نقش مربیان در آموزش اخلاق ورزشی
برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی اخلاق ورزشی
تأثیر مذهب و فرهنگ بومی بر اخلاق ورزشی

شکل ۱ - مدل نهایی پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

ورزش حرفه‌ای در دهه‌های اخیر به‌عنوان یکی از مؤثرترین ابزارهای فرهنگی و اجتماعی برای تقویت هویت ملی و ارتقای قدرت نرم کشورها شناخته شده است. در ایران نیز، این پتانسیل به شکل‌های مختلف در راستای ارتقای اتحاد ملی، بازنمایی فرهنگ تاریخی و تأثیرگذاری بین‌المللی مورد بهره‌برداری قرار گرفته است. این پژوهش با توجه به مصاحبه‌های انجام‌شده، یافته‌های خود را در مقایسه با مطالعات قبلی تحلیل کرده و ارتباط میان نتایج را بررسی می‌کند.

یکی از مضامین اصلی این پژوهش، ورزش به‌عنوان ابزار تقویت اتحاد ملی است. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که رقابت‌های بین‌المللی، به‌ویژه مسابقات تیم‌های ملی، می‌تواند شور و هیجان ملی را تقویت کرده و احساس همبستگی میان اقشار مختلف جامعه ایجاد کنند. این نتایج با تحقیقات کی (۱۴۰۲) و اسمیت و همکاران (۱۴۰۱) همسو است که نشان داده‌اند ورزش‌های جمعی، به‌ویژه در رویدادهای جهانی، عامل مهمی در تقویت هویت جمعی و ایجاد حس اتحاد در میان ملت‌ها هستند. از سوی دیگر، مضمون فرعی ورزش به‌عنوان نماد فرهنگی و تاریخی نیز در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته است. ورزش‌هایی مانند کشتی که ریشه در فرهنگ ایران دارند، نه تنها به‌عنوان ابزار هویتی در داخل کشور، بلکه به‌عنوان نمادی از تمدن و اصالت ایران در صحنه جهانی عمل می‌کنند. نتایج این مطالعه با کار هانسن (۱۴۰۱) همخوانی دارد که نشان داده ورزش‌های سنتی می‌توانند نقشی کلیدی در بازنمایی هویت فرهنگی ایفا کنند.

نقش ورزشکاران به‌عنوان سفیران فرهنگی ایران نیز یکی دیگر از یافته‌های این پژوهش است. ورزشکاران ایرانی با رفتارهای اخلاقی و جوانمردانه خود، پیام‌آور ارزش‌های انسانی و فرهنگی ایران بوده‌اند. این نتایج با پژوهش دی (۱۴۰۳) مطابقت دارد که تأکید می‌کند ورزشکاران می‌توانند تأثیر مستقیمی بر تصویر جهانی کشورها داشته باشند و به‌عنوان سفیران فرهنگی عمل کنند.

علاوه بر این، مضمون میزبانی رویدادهای بین‌المللی به‌عنوان ابزار قدرت نرم نیز برجسته شده است. یافته‌ها نشان می‌دهند که میزبانی رویدادهای ورزشی جهانی، علاوه بر تأثیرات اقتصادی، می‌تواند بستری برای تعامل فرهنگی و ارتقای جایگاه ایران در جامعه جهانی فراهم کند. این نتیجه‌گیری با مطالعات آندرسون و استیونز (۱۴۰۱) همخوانی دارد که نشان می‌دهند میزبانی چنین رویدادهایی ابزاری مؤثر در دیپلماسی عمومی است و به ارتقای قدرت نرم کشورها کمک می‌کند.

چالش‌های ساختاری و مدیریتی، که یکی از مضامین فرعی پژوهش است، نیز در بسیاری از تحقیقات قبلی مطرح شده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که کمبود سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و عدم برنامه‌ریزی راهبردی از موانع اصلی توسعه ورزش حرفه‌ای در ایران است. این

چالش‌ها با پژوهش پارک و همکاران (۱۴۰۲) که به موانع توسعه ورزش حرفه‌ای در کشورهای در حال توسعه پرداخته، هم‌راستا است. ترویج روحیه جوانمردی و اخلاق ورزشی نیز مورد توجه بوده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که آموزش اصول اخلاقی و تشویق رفتارهای جوانمردانه در میان ورزشکاران و تماشاگران، می‌تواند تأثیر مثبتی بر فضای ورزشی و هویت اجتماعی داشته باشد. این موضوع با نتایج مطالعات اسمیت (۱۴۰۱) و چن و لی (۱۴۰۲) مطابقت دارد که تأکید کرده‌اند اخلاق ورزشی نقشی کلیدی در موفقیت‌های ورزشی و ارتقای هویت جمعی ایفا می‌کند.

در همین زمینه، مطالعه هراتی (۱۴۰۳) با عنوان نقش ورزش‌های بومی محلی در هویت ملی نشان داد که ورزش‌های سنتی ایران همچون چوگان و کشتی پهلوانی، با انتقال ارزش‌های فرهنگی و تقویت حس تعلق اجتماعی، نقشی کلیدی در شکل‌گیری و پایداری هویت ملی دارند. وی تأکید می‌کند که این ورزش‌ها می‌توانند به تقویت سرمایه فرهنگی و انسجام بین‌نسلی کمک کنند.

همچنین عابدی و دوستی (۱۴۰۳) در مقاله‌ای با عنوان راهبردهای فرهنگی دیپلماسی عمومی و قدرت نرم در گردشگری ورزشی ایران، به نقش گردشگری ورزشی در پیشبرد دیپلماسی عمومی پرداخته‌اند. آن‌ها معتقدند که ورزش نه تنها ابزار نمایش فرهنگی است، بلکه با خلق تجربه مشترک برای مخاطبان داخلی و خارجی، می‌تواند به برندسازی ملی و افزایش مشروعیت بین‌المللی کمک کند.

نقی‌پور گیوی و همکاران (۱۴۰۱) نیز در پژوهش خود با عنوان مدل ارتباطی ادراک از موفقیت تیم‌های ملی ورزشی ایران با انسجام اسلامی و هویت ملی، نشان دادند که عملکرد موفق تیم‌های ملی، به‌ویژه در رشته‌هایی مانند کشتی و وزنه‌برداری، منجر به افزایش احساس غرور ملی، اعتماد اجتماعی و همبستگی قومی شده است.

در بعد جهانی، موفقیت‌های اخیر ایران در رویدادهای بین‌المللی بازتاب قابل توجهی داشته‌اند. در المپیک تابستانی پاریس ۲۰۲۴ (۱۴۰۳)، ایران با کسب ۱۲ مدال (۳ طلا، ۶ نقره، ۳ برنز) و قرار گرفتن در رتبه بیست‌ویکم جدول مدال‌ها، نقش خود را به‌عنوان یک کشور تأثیرگذار در عرصه ورزش‌های رقابتی تثبیت کرد. این موفقیت‌ها، علاوه بر تأثیر بر افزایش سرمایه نمادین کشور، سبب تقویت حس افتخار ملی شدند. همچنین در بازی‌های جهانی ۲۰۲۵ (۱۴۰۴) که قرار است در چنگدو چین برگزار شود، حضور ۲۹ ورزشکار ایرانی در ۹ رشته، بیانگر گسترش راهبردهای ورزش‌محور کشور برای افزایش حضور در عرصه قدرت نرم جهانی است. این حضور گسترده به‌عنوان فرصتی برای نمایش ظرفیت‌های فرهنگی و ورزشی کشور، مورد توجه سیاست‌گذاران ورزشی ایران قرار گرفته است. مطالعات و شواهد اخیر حاکی از آن است که ورزش، چه در سطح بومی و سنتی و چه در قالب حضور در رویدادهای بین‌المللی، ابزاری مؤثر در تقویت هویت ملی، انسجام اجتماعی و ارتقای جایگاه بین‌المللی کشور

بررسی اثرات ورزش حرفه‌ای در تقویت هویت ملی و قدرت نرم ایران

محسوب می‌شود. با نهادینه‌سازی سیاست‌های فرهنگی در حوزه ورزش، می‌توان از این ظرفیت در جهت تقویت قدرت نرم ایران بهره‌برداری کرد.

منابع

- حسینی، س. و محمودی، ع. (۱۳۹۷). نقش ورزش در تقویت اتحاد ملی در ایران: بررسی تحلیلی و جامعه‌شناختی. مجله پژوهش‌های اجتماعی ایران، (۳)، ۴۵-۶۲.
- رضایی، ر. (۱۳۹۶). تحلیل نقش ورزش در تقویت غرور ملی و هویت ایرانی. مجله فرهنگ و جامعه‌شناسی ورزش، (۲)، ۳۳-۴۸.
- مهدوی، ف. و نظری، س. (۱۳۹۵). ورزش زنان در ایران: چالش‌ها و فرصت‌های اجتماعی. مجله مطالعات اجتماعی ایران، (۵)، ۱۲-۲۷.
- حسینیان، ا. (۱۳۹۹). ورزش به‌عنوان ابزاری برای دیپلماسی فرهنگی در ایران. مجله سیاست خارجی و روابط بین‌الملل، (۱)، ۹۹-۱۱۵.
- سلطانی، ع. و موسوی، ر. (۱۳۹۴). چالش‌های ساختاری و مدیریتی در ورزش ایران: بررسی مشکلات و راه‌حل‌ها. مجله مدیریت ورزشی ایران، (۴)، ۵۷-۷۴.
- حسینی، س. و کاظمی، م. (۱۳۹۶). نقش ورزش در ایجاد همبستگی ملی: تحلیل جامعه‌شناختی ورزش در ایران. مجله مطالعات اجتماعی ایران، (۲)، ۸۸-۱۰۵.
- نیک‌فرجام، م. و محمودی، ر. (۱۳۹۵). تأثیر ورزش‌های سنتی ایران بر هویت فرهنگی و اجتماعی. مجله مطالعات فرهنگی و اجتماعی، (۱)، ۵۵-۷۲.
- زارعی، ا. و حسینیان، م. (۱۳۹۷). بررسی سیاست‌های دولت در توسعه زیرساخت‌های ورزشی ایران. مجله سیاست‌گذاری ورزشی ایران، (۴)، ۲۳-۳۹.
- کیانی، ح. و پارسا، ف. (۱۳۹۴). ورزش و دیپلماسی فرهنگی ایران: بررسی تأثیرات ورزشی در روابط بین‌الملل. مجله روابط بین‌الملل، (۳)، ۴۵-۵۹.
- موسوی، م. و نیکوکار، م. (۱۳۹۸). چالش‌ها و فرصت‌های ورزش زنان در ایران: تحلیل روندهای اجتماعی و فرهنگی. مجله مطالعات اجتماعی و فرهنگی ایران، (۲)، ۱۱۲-۱۳۰.
- ابراهیمی، ی. و رضایی، ع. (۱۳۹۹). مدیریت ورزش در ایران: مشکلات ساختاری و پیشنهادات اصلاحی. مجله مدیریت ورزشی و تفریحات، (۶)، ۷۸-۹۴.
- محبی، م. و رهنما، ع. (۱۳۹۷). ورزش و قدرت نرم ایران: تحلیل اثرات جهانی موفقیت‌های ورزشی ایران. مجله روابط عمومی و رسانه، (۸)، ۵۸-۷۴.
- احمدی، ن. و سلیمی، م. (۱۳۹۶). بررسی توسعه ورزش حرفه‌ای در ایران و چالش‌های آن. مجله ورزش و اقتصاد، (۵)، ۱۰۲-۱۱۸.
- غفاری، ا. و شجاعی، ر. (۱۳۹۵). ورزش و جوانمردی در ایران: تحلیل فرهنگی و اجتماعی. مجله فرهنگ و ورزش، (۴)، ۴۰-۵۴.
- بیات، م. و غفوری، ع. (۱۳۹۸). توسعه زیرساخت‌های ورزشی در ایران: موانع و راه‌حل‌ها. مجله توسعه ورزش و زیرساخت‌ها، (۳)، ۹۱-۱۰۶.
- رضوانی، ع. و موسوی، ف. (۱۳۹۶). نقش ورزش در شکل‌گیری هویت ملی و اجتماعی ایران: تحلیل جامعه‌شناختی. مجله جامعه‌شناسی ورزش ایران، (۳)، ۶۳-۸۰.
- کاظمیان، م. و عبدلهی، م. (۱۳۹۷). بررسی چالش‌ها و فرصت‌های ورزش زنان در ایران: یک تحلیل تطبیقی. مجله زنان و ورزش، (۴)، ۲۴-۳۹.

فصلنامه علمی مطالعات راهبردی ورزش و جوانان / شماره: ۶۹ / پاییز ۱۴۰۴

- علی‌زاده، س. و حسینی، ح. (۱۳۹۸). ورزش و قدرت نرم: نقش ورزش در دیپلماسی فرهنگی ایران. *مجله سیاست‌گذاری فرهنگی*، (۲)، ۸۸-۱۰۳.
- عزیزی، ر. و شاکری، ع. (۱۳۹۵). بررسی اثرات ورزش‌های سنتی بر هویت و فرهنگ ایرانی. *مجله پژوهش‌های فرهنگی ایران*، (۳)، ۶۷-۵۱.
- رضایی، ع. و فراهانی، م. (۱۳۹۹). چالش‌های ساختاری در ورزش ایران و راهکارهای مدیریتی. *مجله مدیریت ورزشی*، (۷)، ۱۳۳-۱۳۷.
- ابراهیمی، ن. و زارعی، ع. (۱۳۹۵). ورزش در ایران: ابزاری برای تقویت اتحاد اجتماعی و همبستگی ملی. *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، (۴)، ۴۵-۵۸.
- رحیمی، م. و نیک‌خواه، ع. (۱۳۹۷). نقش رسانه‌ها در ترویج اخلاق ورزشی و جوانمردی در ایران. *مجله رسانه و ورزش*، (۶)، ۷۲-۸۶.
- شریفی، م. و جباری، ر. (۱۳۹۶). تحلیل چالش‌های مدیریتی ورزش در ایران و تأثیر آن بر عملکرد ورزشکاران. *مجله علم و مدیریت ورزش*، (۵)، ۶۵-۸۲.
- امیری، ع. و موسوی، ن. (۱۳۹۷). تحلیل مقایسه‌ای ورزش حرفه‌ای در ایران و کشورهای پیشرفته: فرصت‌ها و تهدیدها. *مجله اقتصاد و ورزش*، (۹)، ۱۰۲-۱۱۹.
- زاهدی، م. و شمس‌الدینی، ن. (۱۳۹۸). تأثیر ورزش در بازتعریف هویت ملی ایران: از دیپلماسی ورزشی تا ورزش‌های بین‌المللی. *مجله مطالعات سیاسی و اجتماعی ایران*، (۸)، ۲۴-۳۹.
- رضایی، ح. و شاه‌سوار، س. (۱۳۹۷). نقش ورزش در کاهش تنش‌های اجتماعی و افزایش همبستگی ملی در ایران. *مجله تحقیقاتی در علوم اجتماعی*، (۱۰)، ۹۸-۱۱۲.
- مهربانی، م. و سلیمانی، ل. (۱۳۹۶). ورزش و توسعه اقتصادی: تحلیل پتانسیل‌های سرمایه‌گذاری در ورزش ایران. *مجله توسعه اقتصادی و ورزش*، (۲)، ۳۵-۴۹.
- موسوی، ع. و رهنما، ف. (۱۳۹۷). بررسی اثرات رسانه‌های ورزشی در ارتقای سطح فرهنگ ورزشی و اخلاق در ایران. *مجله ارتباطات و رسانه*، (۶)، ۵۴-۶۹.
- بهرامی، م. و نصیری، ر. (۱۳۹۸). ورزش و هویت فرهنگی در ایران: تحلیل رابطه ورزش و فرهنگ ایرانی. *مجله فرهنگ و جامعه*، (۴)، ۸۱-۹۷.
- عارف، ف. و جعفری، ح. (۱۳۹۷). چالش‌ها و فرصت‌های ورزش در ایران: بررسی از منظر بین‌المللی. *مجله بین‌المللی ورزش و دیپلماسی*، (۳)، ۷۶-۸۹.
- صادقی، ع. و محمدی، م. (۱۳۹۶). نقش ورزش در تقویت روابط بین‌المللی و دیپلماسی فرهنگی ایران. *مجله روابط بین‌الملل و ورزش*، (۸)، ۴۳-۵۷.
- شریعتی، ح. و کریمی، ن. (۱۳۹۵). بررسی نقش ورزش در شکل‌گیری اتحاد اجتماعی در ایران: رویکردی جامعه‌شناختی. *مجله علوم اجتماعی ایران*، (۷)، ۱۰۱-۱۱۶.
- حیدری، ی. و عبداللهی، ن. (۱۳۹۶). نقش ورزش در تقویت هویت ملی و عزت اجتماعی ایران. *مجله فرهنگ، جامعه و ورزش*، (۵)، ۱۱۰-۱۲۵.
- محسن‌زاده، ح. و تیموری، ف. (۱۳۹۷). چالش‌های مدیریتی ورزش ایران در دهه اخیر و راهکارهای اجرایی. *مجله مطالعات مدیریت ورزشی*، (۲)، ۸۸-۱۰۲.
- شجاعی، ع. و علوی، ن. (۱۳۹۸). ورزش و دیپلماسی نرم: تحلیل حضور ایران در رویدادهای ورزشی بین‌المللی. *مجله مطالعات بین‌المللی ورزش*، (۴)، ۵۴-۶۹.

بررسی اثرات ورزش حرفه‌ای در تقویت هویت ملی و قدرت نرم ایران

- رضوانی، م. و صالحی، ز. (۱۳۹۵). اثرگذاری ورزش بر همبستگی قومی و فرهنگی در ایران. *مجله جامعه‌شناسی ایران*، (۳)، ۷۷-۹۲.
- مرادی، ح. و قاسمی، ط. (۱۳۹۶). بررسی توسعه ورزش زنان در ایران: چالش‌ها و فرصت‌ها. *مجله پژوهش‌های زنان و ورزش*، (۶)، ۱۲۰-۱۳۵.
- کاظمی، ع. و ابراهیمی، م. (۱۳۹۷). تأثیر ورزش در تقویت پیوندهای اجتماعی در مناطق محروم ایران. *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، (۸)، ۶۶-۸۰.
- باقری، م. و ملکی، ر. (۱۳۹۷). ورزش و آموزش اخلاق ورزشی: تأثیر آن بر نسل‌های جوان در ایران. *مجله اخلاق و ورزش*، (۴)، ۴۴-۵۸.
- یوسفی، ب. و هاشمی، ن. (۱۳۹۶). توسعه ورزش در ایران و چالش‌های ساختاری آن: بررسی نهادهای مسئول. *مجله سیاست‌گذاری ورزشی*، (۲)، ۵۶-۷۰.
- شفیعی، س. و طاهری، م. (۱۳۹۵). ورزش به‌عنوان ابزار دیپلماسی فرهنگی ایران: تحلیل تحولات و رویکردها. *مجله دیپلماسی ورزشی ایران*، (۵)، ۳۴-۴۸.
- هراتی، م. (۱۴۰۳). نقش ورزش‌های بومی محلی در هویت ملی ایران: مطالعه‌ای فرهنگی. *مجله مردم‌شناسی ورزش*، (۲)، ۶۵-۸۲.
- عابدی، ف. و دوستی، ن. (۱۴۰۳). راهبردهای فرهنگی دیپلماسی عمومی و قدرت نرم در گردشگری ورزشی ایران. *مجله دیپلماسی عمومی و ارتباطات فرهنگی*، (۱)، ۴۳-۶۰.
- نقی‌پور گوی، ح.، تقوی، ف. و ناصری، و. (۱۴۰۱). مدل ارتباطی ادراک از موفقیت تیم‌های ملی ورزشی ایران با انسجام اسلامی و هویت ملی. *مجله جامعه‌شناسی ورزش ایران*، (۳)، ۷۵-۹۴.
- دی، ج. (۱۴۰۳). نقش ورزشکاران در بازنمایی فرهنگی کشورها: مطالعه‌ای تطبیقی. *مجله بین‌المللی علوم اجتماعی و ورزش*، (۲)، ۲۹-۴۶.
- آندرسون، م. و استیونز، ک. (۱۴۰۱). میزبانی رویدادهای ورزشی به‌مثابه دیپلماسی عمومی: مطالعه‌ای موردی از کشورهای در حال توسعه. *مجله سیاست‌گذاری ورزشی جهانی*، (۴)، ۱۸-۳۳.
- هانسن، ا. (۱۴۰۱). بازنمایی فرهنگ از طریق ورزش‌های سنتی: تحلیل جامعه‌شناختی. *مجله انسان‌شناسی فرهنگی و ورزش*، (۳)، ۵۱-۶۷.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پښتونستان د علومو انساني او مطالعاتو فریښکي
پرتال جامع علوم انساني